

hetősége. A becsülhetőséget az biztosítja, hogy a műveletsorok tetszés szerinti részletességre bonthatók, akár mozzanatokra is, ha a számítások ilyen mélységben még gazdaságosak. Maga a hálós technika nem igényel abszolút pontos becslést, mivel minden tevékenységet várható értékével lehet jellemezni, amely az összes lehetséges érték súlyozásából adódik. Az elmúlt néhány év kísérletei is igazolják, hogy a könyvtári munka jelentős hányadának időszükséglete mérhető, de legalábbis becsülhető. Szakkönyvtárak és közművelődési könyvtárak tevékenység- és munkanormaelemzései egyaránt igazolják a hálós technika bevezetésének reális voltát könyvtári területre.

Tekintsük át végezetül röviden ennek az irányítási módszernek a számítási apparátusát, amely jobbra matematikai-statisztikai jellegű.

Az egyes tevékenységek várható időszükségletének meghatározását az ún. normális eloszlású függvényekkel közelíti. A várható - azaz legvalószínűbb - idő a legkedvezőbb és a legkedvezőtlenebb súlyozásából adódik. (Legelterjedtebb az ún. Monte Carlo módszer.) A program teljes átfutási idejének valószínűségét az egyes tevékenységeknél számított szórásokból eredezteti. Ez a számítás nemcsak a kritikus ut (átfutási idő) várható értékétől való esetleges eltérés valószínűségét adja meg, hanem az ún. tartalékidők felhasználhatóságának valószínűségét is.

A statisztikai eszközök alkalmazási lehetőségeit összefoglalva úgy véljük, hogy a könyvtárak vezetése (főképp a nagykönyvtáraké) elsősorban a szervezetek bonyolult kapcsolatait feltáró módszereit igényli. Ez nem történhet másképp, mint a statisztikának egy átfogó irányítási stratégiájához rendelésével. Az irányítás komplexitását, lényeges jegyeinek számszerűsítését a hálós technika megoldotta, bevezetése a könyvtárügytől sem lehet idegen.

A könyvtári dokumentumtípusok bibliográfiai leírására szolgáló egységes keretszerkezet: az ISBD (G)

SZILVÁSSY Zoltánné

Lapunk 1975. évi 5. ill. 6. számában hirt adtunk a nemzetközileg egységes bibliográfiai leírás megteremtése terén folyó munkálatokról, közöltük a monográfiák, ill. az időszakos kiadványok és sorozatok leírására készülő nemzetközi szabvány - az ISBD(M) és az ISBD(S) - tervezetének rövidített változatát. Szükségesnek tartjuk, hogy olvasóinkat az ISBD(G) (= General) kidolgozásáról is tájékoztassuk. Az ISBD(G) fogja meghatározni valamennyi dokumentumtípus ISBD-jének szerkezetét. - Az ISBD(G) koncepciójának a szélesebb szakmai nyilvánosság előtti ismertetésére egyébként először Magyarországon került sor, annak az előadásnak a keretében, amelyet Michael Gorman, a Bibliographic Standards Office (British Library, London) vezetője tartott Budapesten, 1976. jan. 8-án. (Előadásának szövege rövidesen megjelenik a magyar szaksajtóban.)

ELŐZMÉNYEK

A bibliográfiai leírás nemzetközi szabályozásának munkálatai hosszú évekre nyulnak vissza. Michael Gorman 1966-67-ben megbízást kapott az UNESCO-tól és az IFLA-tól egy tanulmány készítésére, amelynek célja a legkülönbözőbb eredetű és szerkesztésű nemzeti bibliográfiákban előforduló közös adatelemek elemzése volt. E felmérés eredménye alapján vázolta fel Gorman javaslatában a szabványos bibliográfiai leírás lehetőségét. Így vette kezdetét az IFLA keretén belül a konkrét ISBD (International Standard Bibliographic Description)-program, azzal a célkitűzéssel, hogy az első szakaszban megteremtse a nemzetközileg egységes bibliográfiai leírás szabályozását a könyvekre vonatkozóan, majd fokozatosan kiterjessze e munkálatokat a könyvtári dokumentumtipusok összességére. Ennek megfelelően, 1975 októberben az ISBD-program az alábbi helyzetképet mutatta:

könyvek (monografikus kiadványok):	ISBD(M) - az 1. (végleges) kiadás megjelent 1974-ben
időszaki kiadványok:	ISBD(S) - a véglegesnek szánt ajánlás megjelent 1974-ben; átdolgozásra szorul
térképek:	ISBD(Maps) - a 2. javított tervezet kidolgozás alatt
nem könyvszerű dokumentumok (non-book materials):	ISBD(NBM) - az 1. tervezet kidolgozás alatt
régi és ritka könyvek:	ISBD(Old books) - hivatalos IFLA munkacsoport még nem alakult, az 1. tervezetet azonban már kidolgozta a Ritka és Értékes Könyvek Bizottságának egy ad hoc munkacsoportja.
zeneművek:	ISBD(Printed Music) - tárgyalások folynak egy IFLA munkacsoport létrehozásáról.

A munkálatok során azonban kitűnt, hogy az egyes tervezetek között kisebb-nagyobb eltérések észlelhetők, ill. hogy a könyvek esetében nem vették tekintetbe a különleges kiadványfajok leirási igényeit.

AZ ISBD(G)

1975 augusztusban Oslo-ban, az IFLA közgyűlésen ezért határozat született arról, hogy a közgyűlést követő hónapokban az IFLA munkacsoportok elnökeinek részvételével értekezletet kell szervezni a különböző ISBD-k kompatibilitásának elérése céljából.

A találkozóra (General ISBD Meeting) október 16-17-én került sor Párizsban, ahol a már említetteken kívül jelen voltak a JSCAACR (Joint Steering Committee of Anglo-American Cataloguing Rules) tagjai is, akik az angol-amerikai katalógizálási szabályzat most folyó revíziója miatt voltak érdekeltek. Az elnöki tisztet Eva Verona, az IFLA Katalógizálási Bizottságának vezetője látta el.

A határozatok az alábbiak szerint összegezhetők:

- Az ISBD-program hatékonysága érdekében kívánatos, hogy valamennyi dokumentumtípus bibliográfiai leirási szabványa egységes koncepció alapján jöjjön létre, egységes szerkezetű és központosításu legyen. E célt egy általános ISBD keretszerkezet - az ISBD(G) = ISBD(General) - biztosíthatná;

- az ISBD(G) kidolgozására munkacsoport (IFLA Working Group on ISBD/G/) alakult; a részletes, magyarázatokat, definíciókat és példákat egyaránt tartalmazó javaslatot az 1976 augusztusban, Lausanne-ban tartandó IFLA-közgyűlésen vitatják meg;

- az értekezlet - mint tervezetet - elfogadta az ISBD(G)-re vonatkozó, a helyszínen benyújtott javaslatot: ez, az ISBD(M)-ben és az ISBD(S)-ben eddig ismert szakaszokon kívül két újat iktat be (ld. a táblázatban 3. és 5.): a dokumentumtípus sajátosságait feltüntető, valamint a dokumentumtípus fizikai jellemzőit meghatározó szakaszt.

-Az ISBD(G)tartalmazza a bibliográfiai leírás minden lehetséges adatelemét valamennyi dokumentumtípusra vonatkozóan, az ún. szakaszok (area-k) szerinti logikai rendben, az egyes szabályzatok megalkotói azonban csak az érintett dokumentumtípus leírásánál szükséges szakaszokat ill. adatelemeket építik be.

Nem kétséges, hogy az ISBD(G) igen jelentős lépés nem csupán a nemzetközileg egységes bibliográfiai leírás területén, hanem az Egységes Bibliográfiai Számbavétel (UBC) programjában is. A kettő szorosan összefügg, sőt feltételezi egymást, ezért - a felelősségben osztozva - az értekezleten elkötelezte magát az UBC-Iroda (IFLA International Office for UBC, London) is. Az Iroda vállalta a bibliográfiai leirási szabályzatok egységes szerkesztési elveinek kidolgozását, a felmerülő problémák tisztázását, a részletek összehangolását.

AZ ISBD(G) TERVEZETE

Jelmagyarázat: az aláhuzott adatelemek nem kötelezőek, a x-gal jelölt adatelemek ismételvek a leíráson belül.

A szakasz megnevezése	Központoszási előírás	Az adatelem megnevezése	Megjegyzés
Minden szakaszt, az első kivételével, pont, szóköz, kötőjel, szóköz (. -) előz meg.			
1. CIM és SZERZŐI (KÖZREADÓI) KÖZLÉS	[]	A. Tényleges cím B. <u>A dokumentumtípus általános megjelölése</u>	pl.: hangrögzítés

A szakasz megnevezése	Központoszási előírás	Az adatelem megnevezése	Megjegyzés
	=	^x C. Párhuzamos cím	
	:	^x D. Egyéb cím, egyéb ciminformáció	
	/	E. A szerzőre (köz- readóra) vonatko- zó első közlés	
	;	^x F. A szerzőre (köz- readóra) vonatko- zó második és minden további közlés	
2. KIADÁS	/	A. Kiadásjelzés	
	;	B. A kiadásra vonat- kozó első szerzői (közreadói) köz- lés	
		^x C. A kiadásra vonat- kozó második és minden további szerzői (közrea- dói) közlés	
3. AZ EGYES DOKUMENTUM- FAJOK SAJÁTOSÁGAI			Reszletesen ki- dolgozandó sza- kasz. Ide kerül- hetnek pl. tér- képek esetén a lépték, időszaki kiadványok kro- nológiai adatai, stb.
4. MEGJELENÉS, TERJESZTÉS (stb.)		A. Első megjele- nési, terjesz- tési, stb.hely	
		^x B. Kiadó, ter- jesztő, stb. neve	pl. forgalmazó neve is
	[]	^x C. <u>A kiadó, ter- jesztő stb.</u> <u>jellegére vo-</u> <u>natkozó köz-</u> <u>lés</u>	közölhető pl. a dokumentum megjelenésében stb. betöltött funkció

A szakasz megnevezése	Központozási előírás	Az adatelem megnevezése	Megjegyzés
	;	^x D. Második és minden további megjelenési, terjesztési stb. hely	
	,	^x E. A megjelenés, terjesztés stb. kelte	
	(^x F. <u>Az előállítás helye</u>	
	:)	^x G. <u>Az előállító neve</u>	
5. FIZIKAI JELLEMZŐK		A. A speciális hordozóra vonatkozó közlés	pl. lemez, mikrofilm, stb.
	.	B. Terjedelem	pl. filmkocka, -tekerecs mennyisége ill. hossza, lejátszási idő, stb.
	:	C. Egyéb fizikai jellemzők	pl. illusztrált, vagy film esetén fekete-fehér v. színes, stb.
	;	D. Méret	
	+	E. <u>Mellékletek</u>	
6. SOROZAT Egynél több sorozat fennállása esetében valamennyi sorozati közlést külön kerek zárójelbe téve adjuk meg.		A. Sorozati cím	
	=	^x B. Párhuzamos sorozati cím	
	:	C. A sorozat ISSN-je	
	;	D. Sorozaton belüli számozás	
	.	E. Alsorozat címe	
	=	^x F. Párhuzamos alsorozati cím	
	:	G. Az alsorozat ISSN-je	
	;	H. Alsorozaton belüli számozás	

A szakasz megnevezése	Központozási előírás	Az adatelem megnevezése	Megjegyzés
7. MEGJEGYZÉSEK		A. Megjegyzés(ek)	
8. SZABVÁNYOS AZONOSÍTÓ SZÁM (VAGY ENNEK MEG- FELELŐJE) és a BESZEREZHETŐSÉG	()	A. Szabványos azonosító szám (vagy ennek meg- felelője) ^x B. <u>A szabványos</u> <u>azonosító szám</u> (vagy ennek meg- felelő szám) <u>minősítője</u> C. <u>A beszerezhető-</u> <u>ség feltételei</u> <u>és/vagy ár</u>	

A kiállítási könyvpropaganda módszerei és lehetőségei

ZÖLD Ferenc

A kiállítás: nyilvános bemutatás, közszemlére tétel. Lehet a bemutatandó tárgy, anyag, ipari vagy művészeti alkotás első, nyilvános szerelése vagy a létrehozó munkáinak, termékeinek retrospektív seregszemléje, a már ismertek újra bemutatása valamely rendező elv szerint, azonos csoportok együttes szerepeltetése. A kiállítások a régi, sőt még az utóbbi évtizedben is alkalmazott vásárokból alakultak ki azzal a különbséggel, hogy a vásár célja kizárólag a bemutatott termékek eladása volt s maradt, a kiállításoké pedig az alapos ismertetés s az adott témában a teljességre törekvés.

Könyvkiállításokról lévén szó, az első u.n. nyilvános bemutatás ujabban egyre ritkább, hiszen - ismervén a mai nyomdai helyzetet - aligha tudnánk "bevárni" annyi könyvet, hogy azok egy teljes kiállításnyit kitegyenek. Ezt a szerepet helyell-közzel azok a sajtótájékoztatók töltik be, melyeket egyes könyvnepszerűsítő akciók előtt rendez a magyar könyvszakma (Ünnepi Könyvhét, Téli Könyvvásár). Egy könyvujdonság alkalomhoz kötött, mondhatni ünnepi bemutatása hatásos eszköz s kétségtelenül nagy publicitást biztosít, ezzel élni a ma könyvtári gyakorlatában - talán az egy Ünnepi Könyvhétet kivéve - alig lehet. Ebben az értelemben a könyvkereskedelem a könyvhéten vásárral egybekötött kiállítást rendez s némelyik könyvtár kiállítással egybeköti a vásárt is. A vásár könyv esetében csak másodlagosan merkantil tevé-